

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm - via Vittorio Veneto, 32
Tel. 53-46 — Poštni predal (Cassella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corrente postale): Videm, št. 24/7418

MATAJUR

GLASILO VIDEMSKIH SLOVENCEV

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25.— lir

Leto XII. — Štev. 8 (238)

UDINE, 1 - 15 MAJA 1961

Izhaja vsakih 15 dni

Slovenska narodna manjšina v videmski pokrajini in naloge ter dolžnosti delavskih strank

Našo pozornost je privlekel predavanje, ki ga je imel dne 21. aprila v Trstu Eugenio Laurenti o temi: «Vprašanje narodnih manjšin in naloge delavskih strank». Predavatelj v Trstu je opozoril na določene naloge, ki jih delajo delavske stranke v Trstu nasproti organizacijam narodne manjšine. Cisto drugače od Lenina izenačuje delavske stranke v Trstu nacionalno stališče zatirane slovenske narodne manjšine nacionalnimi stališči italijanskih zatiranih buržoaznih strank. Lenin je pisal, da mora delavska stranka popirati nacionalna, narodnoobrambna stremeljenja narodnih manjšin, ker je pač obrambno, nacionalno delo narodnih manjšin naprednega značaja.

Tudi mi smo že ponovno pisali v našem listu o dostrukturalno pogrešnem stališču, ki so ga vodstva delavskih strank v videmski provinci zavzemala do narodnih manjšin, do slovenske narodne manjšine v videmski provinci. V videmski provinci je se bolj jasna situacija, kakor v triški, in bi provincialnim vodstvom delavskih strank bilo zelo lahko zavzeti pravilno, demokratično stališče do vprašanja narodnih manjšin, tako kot so ga teoretični marksistični nauka ponovno postavili. Na triškem imajo triški Slovenci svoje gospodarske in kulturne organizacije, ki se zavzemajo za nacionalne interese slovenske narodne manjšine. Po Leninu je treba takšno nacionalno delo takšne manjšinske nacionalne organizacije podpirati, po načelu nekaterih voditeljev triške federacije komunistične partije Italije pa je najbolje, in seveda tudi najbolj koristno, udarjati po nacionalizmu večinskih buržoaznih italijanskih strank in tudi po nacionalnih obrambnih organizacijah slovenske narodne manjšine kot nacionalističnih, ker pač branijo nacionalne interese narodne manjšine.

V videmski provinci pa je situacija jasnejša delavskim strankam, in s tem tudi federaciji KPJ v Vidmu, ni treba napadati buržoaznega nacionalizma Slovencev v Furlanski Sloveniji in Kanalski dolini, ker ti Slovenci sploh nimajo nobenih ne kulturnih, gospodarskih ali pa kakršnih koli organizacij, ki bi se borile za nacionalne interese. Italijanske buržoazne stranke od Zedinjena Italije naprej do fašizma so popolnoma onemogočile, da bi do takšnih organizacij Slovencev v videmski provinci sploh kdaj prišlo, fašizem je v svoji dobi skušal izkoreniniti vse javne znake razpoznavanja narodne manjšine, zlasti uporabljen je materinoga jezika narodne manjšine.

Po zadnji vojni je prišla na oblast krščanska demokracija, ki vlada v videmski provinci neomejeno že 16 let. Videmska demokratska stranka ni napravila nič drugega kot da je potrdila krivično, nasilno stanje, ki ga je ustvaril fašizem in še poprej razne italijanske buržoazne stranke z izrazito nacionalističnim programom.

Kakšno pa je bilo stališče provincialnih federacij delavskih partij v videmski provinci do narodnih manjšin v Furlaniji, konkretno do slovenske narodne manjšine v Furlanski Sloveniji in Kanalski dolini? Po Leninu, oprostite da moramo tudi videmskim delavskim strankam citirati Lenina, so delavske stranke dolžne, se boriti za to, da se popravi krivice, ki so bile storjene v preteklosti narodnim manjšinam, manj-

šine morajo imeti zato večje pravice kot večina, da pridejo do sapa, do svojih pravic, večina se mora za to brigati, da dobi narodne manjšine pravice, četudi jih te zahtevajo, ustvariti, ponuditi, vzdržavati je treba zaostalim narodnim manjšinam pravice. Tako je učil Lenin.

Kako pa so postopale federacije delavskih partij v videmski provinci nasproti Slovincem? One so se na splošno izjavljale za narodne pravice kot na primer za ureditev in uzakonjenje slovenskih šol. Kar se pa tiče Slovencev v videmski provinci, pa so provincialna vodstva večidel stala na reakcionarnem stališču demokristjanske stranke in desničarskih strank. Slovencev v Furlanski Sloveniji ni, saj se je predfašističnim buržoaznim italijanskim strankam in fašizmu posrečilo, da so preprečili ustanovitev slovenskih kulturnih in gospodarskih organizacij, saj so v kali zatrli masovno narodno prebujanje furlanskih Slovencev, saj se tisti furlanski Slovenci ne oglašajo z masovnimi zahtevami po narodnih pravicah. Ergo, ker se ne oglašajo, ker jim skoraj eno stoletje niso dovolili, da bi nastopali kot Slovenci, furlanskih Slo-

vencev ni. Takšno je bilo na splošno vzeto stališče delavskih strank po zadnji vojni do furlanskih Slovencev. Če pa bi morda furlanski Slovenci nastopali s svojim organizacijami za svoje nacionalne pravice, ali jih ne bi morda tudi njih dolžne nacionalizma? Ker so jih pa skoro sto let večinske državne in partijske organizacije zapostavljale in tlačile, da so furlanski Slovenci v amorfne stanju narodne pripadnosti ne morejo biti sicer krivi nacionalizma, toda na drugi strani ni naprednih delavskih krogov v videmski provinci, da bi popravili krivice, ki so se Slovincem od l. 1866 nenehno prizadevale po večinskih italijanskih strankah. Kje je v videmski provinci tista napredna delavska stranka, ki bi ne samo zbrisala težko hipoteko krivic in zastraševanja narodne zavesti furlanskih Slovencev, temveč bi jih morala vzeti v največjo zaščito kot narodno in socialno najbolj zapostavljene sodržljane. Kdaj se bodo končno vendarle enkrat napredne delavske stranke v videmski provinci začele diferencirati v svojem stališču do objektivnih narodnih pravic od italijanskih buržoaznih strank?!

Potrebujemo strokovne izobrazbe

«Devet in devedeset meštirjev - sto mizerij» — Tehnika in znanost dobivata v svetu čimvečji razmah — Strokovni soli v Šempetru je potrebno dodati še mehaniko in elektrotehniko in naj se dodelijo «BORSE DI STUDIO» za našo mladino —

Naši ljudje so že po naravi zelo bistri in zato ni čuda, da se lote vseh mogočih poklicev (meštirjev) ne da bi se ga učili pri kakem mojstru. To je pa po drugi strani zelo slabo, kajti danes v svetu, to je v emigraciji, na katero so prisiljeni naši ljudje, gledajo na diplomu, na tisti kos papirja, kjer je zapisano kje in kdaj se kdo izučil. Ker pa pri nas nimamo strokovnih šol, razen v Šempetru, ker je vse premalo, delajo ljudje devet in devedeset meštirjev, kakor pravijo pri nas, ne znajo dobro pa nobenega in zato so tudi temu primerno plačani.

Naš človek, da bi se rešil iz revščine, izmizerje se je poprijel za vsa dela. Vendar ga vrsa njegova brihtnost, ročnost, dobra volja in nadarjenost, niso rešile iz mizerje. Zakaj? Zato, ker vseh devet in devedeset meštirjev, ki jih pozna, niso donosni ali pozna vse po malo in nobenega, ukvarja se z vsemi, a v nobenem ni specializiran, izurjen, podkovan.

Pri nas na primer, imamo mnogo zidarjev, a koliko je takšnih, ki se razumejo v moderne projekte in ki bi znali po teh zazidati neko stavbo, ne da bi jih mojster, recimo asistent, vodil pri delu? Zelo malo. To velja za krojače, žnidarje, ki ne sledijo modi, šivajo obleke, a le za domače prebivalstvo, ki je brez zahtev, drugje se ne plasirajo in si ne pridobijo mojstrskega imena, ugleda. To velja za krojače, kakor tudi za mizarje, kovače, čevljarje, šivilje, kmetovalce in za vse druge. Povedati pa moramo, da niso oni krivi, manjka jim šola. Vsi narodi, ki nas poznajo, pravijo, da smo na arjeni, polni talenta. Ako bi imeli šole, bi se prav

gotovo prvi uveljavili, v raznih meštirjevih poklicih in v drugih panogah gospodarskega življenja.

Sto mizerij pa imamo, ker se ukvarjamo in bavimo z devet in devedesetimi meštirji. Bolj pametno bi bilo, če bi jih devedeset opustili in se resno oprijeli, podkovali, naučili, specializirali v ostalih devetih, se oprijeli, najbolj donosnih.

Za specializacijo v nekih določenih poklicih je pa potrebna šola. Ali te šole lahko sami postavimo? Ne! mi tega ne moremo storiti, lahko pa jih odločno zahtevamo od pristojnih oblasti. Zahtevati od oblasti take profesionalne, strokovne šole, za naš mladi rod, je naša sveta naloga in dolžnost. Dovolj je bilo trpljenja in životarjenja z devet in devedesetimi meštirji, zahtevamo takšne šole v katerih bodo usposobljali našo mladino v dobro specializirane delavce, v strokovnjake, ker so ti danes najbolj plačani, ker tem pripada bodočnost.

Na ta način se bodo rešili naši sinovi iz tiste mizerje, ki je stoletja tlačila naše prapradede, pradede, dede, in očeta.

Kmalu bo sto let odkar živimo pod Italijo. Že sto let se steka v videmske in rimske blagajne z žulji in krvavim potom zasluženi denar, pritrzan od ust lačnih otrok in odraslih, denar ki ga morajo plačevati za davke naši ljudje, za tisto skopo in nerodovito zemljo, ki jim ne da toliko, da bi lahko živeli pod domačo streho in pri domačem ognju.

Kaj so dale v tem stoletju iz te blagajne oblasti, da bi izboljšale življenske pogoje beneških Slovencev? Nič! Prazen nič! Dale so, a

Čedad v Nadiški dolini

Središče Slovencev sedmih občin vzhodne Beneške Slovenije Sem se zetekajo tudi Slovenci Kobriškega kora in Bovškega (Na sliki) Nadiža pri Hudičevem mostu

Program o ekonomskem razvoju Piemonta

Furlanija je ekonomsko niti zdaleč ne da primerjati s Piemontom; niti ne druge province Veneta. In vendar imajo tudi v bogatem Piemontu revne pasivne hribovske kraje. Vse beži v Turin, nihče neče več ostati na kmetih. Tudi imigranti iz južne Italije, iz Sicilije, Kalabrije in drugih provinc, silijo vsi v Turin in nočejo v Piemontu opravljati kmečkih del. V okolici znanega Astija, z znanimi vini, in Cunea je vse polno vasi ki spominjajo na revščino naših vasi. Toda pri nas pa je ta razlika, da imamo v centru province Videm in ne Turin, da Videm ne sprejema v službo nobenega našega človeka, ne kvalificiranega ali nekvalificiranega. Po pravici povedano smo se že tako navadili, da ne sprejemajo v službo naših ljudi v Čedadu, Vidmu in drugod, da že ne iščemo več nikjer dela po Italiji. Kar direktno jo mahmemo v emigracijo. Edino še precej naših čuč gre še za dikle po italijanskih mestih. Toda tudi vsako leto je večje število naših žensk, ki gredo direktno v emigracijo. Samo rodimo se še v Italiji, delamo in služimo denar pa že vserod v zahodnih evropskih državah. To je na žalost naša furlansko slovenska participacija v MECU v evropskem skupnem trgu. Kaj nam sploh Italija daje?

Nad. na 3. strani

Emigracija v Nadiški dolini

Iz vsega čedajskega mandamenta gre na delo v emigracijo 1.180 žensk, samo iz slovenskih občin v Nadiških dolinah pa emigriira zdaj 806 naših čuč in poročenih žen. To pomeni, da pada na naše slovenske kraje 73% vseh žensk, ki emigriirajo iz čedajskega mandamenta.

Pri tem pa nismo računali, da gre iz naših vasi še en toliko naših žensk za dikle in kamieriere po velikih italijanskih mestih.

Zato ni čudno, da so naše vasi nimar bolj prazne, da redko srečaš kakšno živo dušo po cestah. Nič se ne čudimo, da se duhovniki pritožujejo, da so cerkve zmeraj bolj prazne. Pomisliti pa bi morali, da je do emigracije pripeljala sedanja ekonomska politika v naših krajih. In če pomislijo, kdo ima v rokah vso politiko v naših krajih, in tudi ekonomsko, potem je logično, da je demokratska partija, ki ima že petnajst let v rokah vso ekonomijo, izpraznila naše cerkve. Res lep rezultat

Zaključeni obiski Predsednika Tita v državah Afrike

Več kot dva meseca je predsednik FLRJ s soprogo in svojim spremstvom potoval po prijateljskih državah Afrike. Kjerkoli se je mudil na državniškem obisku — v Ghani, Togu, Liberiji, Maliju, Gvineji, Maroku, Tuniziji in v Združeni arabski republiki — povsod je bil sprejet kot pobudnik utrjevanja tvornega miroljubnega sožitja med narodi.

Lansko leto se je pridigalo in molilo po slovenski v naslednjih duhovnikih: v Kravarju, Srednjem, Dreki, Tarbiju, Topolavem, Matajurju, Štoblanku, Oblici, samo deloma pa v Lazah, pa čeravno je tu učil in delal najboljši duhovnik in Slovenec Cuffolo. Tudi v sv. Lenartu se le delno molilo in pridigalo v slovenscini in še zaradi tega so laški časniki tolikokrat napadali župnika Angele Kracino. Molijo po slovensko še v Gorenji vasi, v Lesah in Črnem vrhu, pridigajo pa že ne več v našem jeziku. Po slovensko pridigajo duhovskorši in Prosnidu. Nič več ni šlišati slovenskega jezika v cerkvah re-

zijanske doline in Učeje.

Videmska nadškofijska kurja pušči, da laški duhovniki ukinjajo slovenski jezik, kakor sem jim zljubi. Kurija se ne meni za Kristusov nauk, da morajo duhovniki učiti vse narode.

Sv. Lenart Slovenov

V časopisu «L'Agricoltura Friulana» se g. Pascolini zavzema za to da bi nekje v Nadiških dolinah postavil center za mlade km-ete iz hribovskih krajev (Centro di Addestramento Professionale di Economia Montana).

Pascolini pravilno konstatira, da je ekonomsko-kmečka situacija v nadiških dolinah pasivna, depressa, v vsakem pogledu; res se je zadnjih petnajst let marsikaj napravilo: vodovode, električna razsvetljava, šole, nove cerkve, razne ceste, nekaj novih štal in hiš. Toda vse to ne prinaša nobenega dohodka, nobenega redita. O tem smo že pisali večkrat v našem listu.

Nekaj podobnega bo, kot se bojimo tudi s tem Centrom za učenje mladih kmetov. Zelo je potreben tak Centro, ker je pri nas vse kmetijstvo zastarelo, in delajo naši kmetje tako, kot so delali njihovi nonoti. Toda težko bo dobiti mlade kmečke sinove, ki bod hoteli iti se učiti v ta Centro, ko pa noče ostati nobeden doma na domu.

Za industrijske centre v Špetru, v Rezijski in na novi industrijski center v sv. Lenartu je vse polno kandidatorov, vse polno puobov, ki se hočejo učiti, samo za agrarne stvari jih je pa malo.

Pozdravljamo idejo g. Pascolinija, da se ustanovi v Nadiških dolinah še Centro za učenje mladih kmetov iz hribov. Prav vsi do radnjega pa le ne pojdejo naši fantje v emigracijo. Kakšen bo le ostal doma in ta naj gre v šolo v ta Center. V tem centru bodo učili kmetijski strokovnjaki, specialisti in ne navadni elementarni učitelji. Zato upamo, da bo

Utana

Redki so postali konji in celo voli, s katerimi so enkrat preorali toliko njiv v naših krajih. Zdaj ko propada kmetijstvo in ko noče ostati nobeden doma, gre tudi z oranjem vedno težje. Za vasi okoli Podutane bodo imeli teoretično—praktični korso za oranje z motorji. Prav je, da se naši puobi javijo v vse takšne korze, ker jim pride prav, pa četudi ne bi ostali doma. Kdor zna v sedanjih časih dirigirati kakšen motor, je za kvalificiran in boljše plačan. Le če goni mulo ali osla, ga sedaj ne porajajo več.

Podbonesec

Osmega aprila je bilo delno zborovanje asseblea članov provincialnega agrarnega konsorcija v Čedadu za člane iz našega komunna in še iz občine Špetra, sv. Lenarta, Grmekca, Sredenj in Sovodnj skupaj s člani iz samega Čedadu, Fojde in Tavorjanca. Dne 14. aprila pa so se zbrali v Čenti člani konsorcija iz Brda, Ahtena in Nem ter Čente. Malo je naših ljudi, ki bi sploh vedeli, da ta provincialni agrarni konsorcij sploh obstoji. Ima pa ta konsorcij velik vpliv pri vseh olajšavah, načrtih in pri vsem kar se tiče kmetijstva. Zato je prav, da so naši ljudje zraven, ker stojimo na stališču, da morajo biti naši ljudje v vseh komisijah, konsorcijih, entih, ki se tičejo ekonomije.

Iz Terske doline

V Učji manjka še luč, cesta v gorenje hiše in potrebno je pogozdovaje — «servitū militari» ovirajo naš ekonomski razvoj

Ljudje v Učji nestrno čakajo, da bi njihova vas prišla pod komun Brdo, ker imajo upanje, da bi ta zanje kaj več skrbel kot rezjanski komun. Sestati se morajo še neke komisije, drugače je pa že vse urejeno, seveda tako knalu še ne bo, a končna beseda je bila že uradno izrečena od strani brdskega in rezjanskega komunna.

Vse polno reči imamo za urediti pri nas, ker smo bili do danes popolnoma prepuščeni samim sebi. Sedaj se že začeli napeljavati luč v vas in upamo, da bodo z deli končali še letos. Napeljali jo bodo iz Muzca, ki je oddaljen kakih 12 kilometrov. Zlo potrebno bi bilo tudi narediti cesto, ki vodi v gorenje zasele. Ta pot je dolga le dva kilometra, a vendar predstavlja za ljudi, ki žive tako izolirani v zadnjih hišah, velik problem. Do doma se ne morejo peljati niti z bicikletom, ker je pot kamnita in strma. To so napravili v času prve svetovne vojne in je potle ni nihče več popravljali.

Ob Belem potoku so vsi občestni kamni, ki služijo tudi za kantone, obkrušeni. Treba bi bilo postaviti nove in zavarovati cesto z železnimi drogovi, kajti pod njo je več desetmetrov globoka soteska in je nevarno, zlasti ponoči, ker je vse polno ovinkov, da se kdo ponesreči.

Treba bi bilo tudi pogozditi izsekane predele. Pri nas so se nekdanj

Iz Rezjanske doline

V rezjanski dolini emigrira na sto ljudi 18. Vseh emigrantov v Rezijski je namreč 501 moških in 105 žensk. Ako vzamemo moške in otroke in ženske, ki doma ne samo gospodinjijo, ampak morajo tudi gospodariti, ne ostane v vsej Rezijski noben aktiven, delaven možki.

Kmalu bo pri nas kot v dolini Aursa, ki šteje sičér 7000 duš, toda če hodite po dolini ne srečate druge moške kot stare nad 60 let, kakšnega trgovca, kakšnega čuvaja za gozd in tu pa tam, kakega moža, ki popravlja, kolikor pač more občinske ceste.

Vso našo dolino je zelo pretresla novica, da se je smrtno ponesrečil 27 letni delavec škarjebus Graziano Buttolo. Mož se je peljal iz Majana proti Osoppu v Furlaniji in na tej cesti ga je povozil nek kamjon, ki se je potem zvrnil v jarek. Ponesrečenega Buttola so takoj pripeljali v špital v San Daniele del Friuli, kjer je pa takoj umrl, ne da bi prišel k zavesti. Buttolo je pri nesreči dobil hude poškodbe na glavi in še več drugih ran.

Gorjani

Prejšnji tjeđan je naš komun utar-pou dosti škode zvuj hude ure. Utargu se je oblak anu voda ne razčarkala vse cješte anu hardila dosti škode še na njivah. Največ škode ne mjeļa vas Sv. Helena. Judje so že naredili domando za mjeti «sussidio» zakl netikere hiše so zgrabile škuažej ves pardjelok. So dni, ke no pravijo, ke škoda ne morla beti dosti buj mala, če bi münih zuonu zuone anu z zuonenjem prepudu oblake anu zvuj tega so ga denunejali.

Črni Vrh

Družina Milija Cenciča je narastla za enega člana; rodila se je ččičica, katjeri so dali ime Mariza.

Fojda

Dne 30. aprila in 1. maja so imeli v Foidi tradicionalno «sagro» vina. Na placu so postavili več kjoskov, v katerih so prodajali prvovrstna domaća vina: tokaj, verduc in merlot. Lani sicer ni bila dobra vnska ljetina, zakl je blo v jeseni preveč dežja in je blo grozduje kisle, zato so se pa vinogradniki tem bolj potrudili, da so iz slabega grozduja napravili dobro vino in na tej espoziciji vin garegal z večjim užitkom (sodisfacijonom). Največ ljudi je blo na «sagri» parvega mača. Iz Vidma, Čente in Čedada so vozil v Fojdo posebni avtobusi do pozne ure. Zvečer so priredil tud ples na brejarju, kjer se je divertirala mladina.

raztezali pragozdovi, a so nam jih uničili za časa fašizma in tudi nekaj let pozneje. Kar so pogozdili v teh letih je vse premalo. Frato, ki se je razrasla po posekovjih, je treba uničiti in zasaditi smreke, borovec in bujke, da ne bodo vsaj bodoče generacije tako revne kot smo mi.

Od brdskega komunna pričakujemo, da bo kolikor je v njegovi moči, vsaj delno videl naše potrebe. Vladne oblasti pa bi morale poskrbeti, da se odpravijo vojaške služnosti (servitū militari), katerim je podvržena vsa dolina Belega potoka in Učja. Zaradi teh ne moremo izvajati mikahil milijoncijskih del in to je seveda v škodo za ekonomski razvoj že tako uboge naše doline.

Landar

V Landar pride nimar dosti turistu iz Vidma, Gorice, Trsta in drugih krajev, da si ogledajo Landarsko jamo, ki je bla, kot vjemō iz štorje, trdnjava nadiških Slovenju v času turških invazij. Rjes velika škoda pa je, da naš zgodovinski monument uničujejo vremenske nepravilike (temperje). Unudita in dež pomagata zobu časa, da se kručijo stopnice, zidovi in cjerkvice Sv. Ivana v Čelē. Čudno se nam zdī, da «Sovramtendenzia» za varstvo monumentov pušča vnuemar tak dragocen monument kot je Landarska jama. Že pred nekaj ljeti se je guorilo, da jo bojo restaurirali, a potle je ostalo vse tiho in škoda je vsak dan večja. Turisti, ki hodijo občudovat našo trdnjavo se čudijo, kako je mogoče, da so oblasti na kaj tajšnega pozabile.

Dolenji Barnas

Kmetijstvo v Italiji je v veliki krizi. Vse beži v industrijo in v mesta. Mi ne moremo bežati v italijanska mesta in bežimo zato v emigracijo.

Predlagajo, da bi vsak otrok kmeta dobil na dan 135 ali pa 150 lir, to bi bil neke vrste assegno familiarē. Takšno nakazilo bi seveda kmetom zelo prav prišlo in bi približno vsaj nekoliko pokrilo diferenco med dohodki, rediti kmeta ali pa industrijskega delavca. Toda ljuje bodo še vseeno bežali iz vasi v mesto. Takšne kot so vasi pri nas, jih nobeden ne mara, nobeden noče v njih živeti. Mladina nima nobenega razvedrila v naših ubogih umazanijh vaseh. Delo ne neha nikdar, od zjutraj do večera. Rešiti bo treba problem življenja na vasi in ne samo najti nekaj več lir za življenje.

Izlet v Jugoslavijo

DNE 1. IN 2. JUNIJA 1961

Krnatska dolina bo organizirala

IZLET

NA BLEJSKO JEZERO

LJUBLJANA —

ZAGREB — OPATIJA

Dne 1. junija:

TIPANA	odhod ob 4,30 uri
NEME	odhod » 5,00 »
KRANJSKA GORA	prihod » 8,45 »
KRANJSKA GORA	odhod » 9,45 »
BLEJSKO JEZERO	prihod » 10,30 »
BLEJSKO JEZERO	odhod » 11,50 »
LJUBLJANA	prihod » 12,30 »
LJUBLJANA	odhod » 15,00 »
ZAGREB	prihod » 18,00 »

Dne 2. junija:

ZAGREB	odhod » 9,00 »
OPATIJA	prihod » 13,00 »
OPATIJA	odhod » 17,50 »
TRST	prihod » 19,00 »
TRST	odhod » 20,00 »
NEME	prihod » 22,00 »
TIPANA	prihod » 22,30 »

CENA LIT. 6.800

V ceni je všteto: potovanje z avtobusom, skupni potni list, konzularni vizum, prenočišče v hotelu v Zagrebu, ena večerja in en zajtrk.

UPISOVANJE se vrši pri avtobusnem podjetju PICCO v Nemah, Viskorši, Tipani in Platiščih.

Vpisovanje se zaključi dne 18. maja 1961

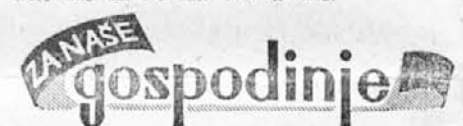
Izpod Kolovrata

Skoro vsi odrasli in delavni ljudje iz naše občine so že davno na detu v emigraciji. Letos jih je šlo še več kot lani.

Nekaj ljudi pa je ostalo doma, ker res ne morejo iti ali zaradi prevelike družine ali zaradi zdravja ali pa zato, ker ne marajo emigrantskega dela. Ti gledajo in se čudijo, ker ne vidijo prave koristi od zakona glede bonifike brijegov. Deset let se že vleče problem hribov — montanje, a še ni opaziti, da bi se kaj napravilo, namreč kaj takega, da bi ljudem pomagalo.

Pod hribovske kraje v Furlaniji spada 350.000 hektarjev zemlje. Konstituirani so bili tri komprensoriji, ma vsako leto je manjši državni kontributo. Pred tremi leti je vlada dala 295 milijonov, pred dvema letoma že pol manj ali 135 milijonov, lani pa samo 75 milijonov. Če računamo zneske to samo nekaj nad sto lir na en hektar bonifike. Ni treba, da prašamo, kaj se da napraviti s tako majhnim denarjem. Prav malo, več kot nič. Prav imajo tisti, ki pravijo, da je potrebno strašno mnogo za montanje depresse na vse konce in kraje.

Prav. To vemo in to mora vsak vedeti, da si ne bo delal iluzij. Bonifika mora priti, samo kdaj, je pa drugo vprašanje. Posamezen individualno ne more na to čakati.

Posodo iz aluminija — najlepše očistimo z milnico (žajfnico), ker drugi preparati, kot na primer soda, amonijak in drugi, aluminiju škodijo. Lahko jo pa tudi čistimo z aluminijasto volno (paglietta), ki jo kupimo v trgovini.

Umazan jedilni pribor (žlice, vilice, noži) ne čistimo nikoli s smirkovim papirjem (carta vetrata). Najboljše je, da ga pustimo nekaj časa v vodi, kjer smo prej kuhali olupljen krompir. Ko vidimo, da so žlice, vilice, noži in drugo čistih, jih vzamemo iz posode, splaknemo in dobro zbrisemo.

Kako spoznamo dober sukanec (nit)? Odtrgajmo nit in če ta na koncu ni gladka, je sukanec dober, drugače je pa slabe kvalitete.

SOGGIORNI ESTIVI IN Jugoslavia

Riviera dell'Istria:

Ankaran, Capodistria, Portorose, Pirano, Rovigno, Albona, Abbazia: quote giornaliere da lire 1.200 a lire 2250 per persona.

Isole:

Kres (Lussino), Krk (Cherso), Rab (Arbe), Pag (Pago): quote giornaliere da 1100 a 2100 din per persona.

Riviera della Dalmazia:

Fiume, Zara, Dubrovnik, Crikvenica: quote giornaliere: da 900 a 1800 din a persona.

Cure balneo termali:

Rogaška Slatina, Slatina Radenski, Dolenjske Toplice, Šmarjetske Toplice, Čateške Toplice, Rimske Toplice: quote giornaliere da 1.200 a 1.800 din per persona.

Per prenotazioni ed informazioni rivolgersi a qualsiasi agenzia turistica, alle autorità consolari jugoslave oppure all'

UFFICIO DEL TURISMO JUGOSLAVO
Roma — via del Tritone, 62 (Telefono 688.088)

UNA SFERZANTE RISPOSTA

del «Peuple Valdotaïne» ai Comitati Civici

«Le Peuple Valdotaïne», organo del Movimento autonomista per la difesa della minoranza etnica e linguistica della Valle d'Aosta, reca uno sferzante articolo polemico in risposta ad un articolo apparso sul periodico «Collegamento dei Comitati Civici» di Roma sotto il titolo — che dice tutto — «Terrorismo rosso in Valle d'Aosta». Come esempio di questo *terrorismo* l'untuoso foglio romano cita il recente sciopero alla Cogne (gruotolo) fingendo di ignorare che a quello sciopero aderirono anche i sindacalisti cristiani, la sostituzione di una ispettrice anziana con un ispettore più giovane e lo scioglimento del Consiglio d'amministrazione del B.I.M., il cui presidente democristiano era stato denunciato all'autorità giudiziaria per corruzione. Questi tre capi di accusa, l'organo dei Comitati civici li ha conditi con una serie di accuse fantasiose, partorite evidentemente da un giornalista clericale in delirio: «opera di intimidazione», «vendetta», «ricatto», «terrorismo», ecc.

«Questa odiosa e grottesca caricatura della situazione politica valdostana — scrive «Le Peuple Valdotaïne» al riguardo — potrà servire ad ingannare l'opinione pubblica nazionale, come vuole senza dubbio il suo autore, ma non ingannerà i valdostani, i quali sono esattamente come stanno le cose e non potranno che concepire un giusto disprezzo nei riguardi dei pretesi democratici e cristiani dei Comitati Civici.

«Così — prosegue «Le Peuple» —, secondo questi figli spirituali di Torquemada, gli autonomisti sarebbero dei ribelli! Ebbene siamo felici di essere trattati da ribelli dall'organo di una associazione formata da reazionari patentati. È il titolo di gloria, un attestato di coraggio e di intelligenza. I loro padri trattavano da ribelli (e bruciavano) i partigiani del progresso scientifico; essi, non potendo più negare che la terra gira intorno al sole, si accontentavano di trattare da ribelli (e li brucerebbero vo-

lontieri, se lo potessero ancora) i partigiani del progresso sociale. Ma gli anatemi sono impotenti a fermare il progresso sociale, come furono impotenti a formare il progresso scientifico.

«Da sempre e in tutti i campi i partigiani del progresso furono trattati da ribelli e come ribelli dagli schiavi del conformismo. Da sempre e in tutti i campi il progresso fu opera di «ribelli». Senza la loro ribellione del 1945, i valdostani non avrebbero ottenuto la loro autonomia, che è una forma di libertà, un atto di emancipazione politica, una tappa verso una democrazia più diretta. Senza la loro ribellione, non avrebbero l'autonomia. Eppure Dio sa se vi avevano diritto, essendo una minoranza etnica che non intese mai rinunciare al suo carattere particolare; Dio sa ugualmente se essi la meritavano, avendo sempre dato prova di lealismo nei riguardi dell'Italia e versato il loro sangue per essa come pochi altri hanno saputo farlo».

«Le Peuple Valdotaïne» ricorda poi l'oppressione fascista contro i valdostani. «La classe dirigente italiana — scrive il giornale dell'Union Valdotaïne — strappò ai valdostani l'ultimo diritto che rimaneva loro, il più naturale, il più sacro, il diritto di parlare la lingua dei loro antenati, spinse alla sua tirannia «materna» fino a italianizzare la toponimia della Valle d'Aosta; spinse le sue preferenze per alcuni dei suoi figli — e non certo dei migliori — fino a permettere loro di venire ad insultare i valdostani in Valle di Aosta e trattarli da bastardi e da stranieri nel loro stesso paese».

«Istruiti dall'esperienza — scrive «Le Peuple», i valdostani si fecero furbi e si misero a lottare per la Valle d'Aosta e per l'autonomia».

Il giornale spiega poi perché la Union si decise ad allearsi con le sinistre, ritenendo ogni collaborazione con la democrazia cristiana. «Benché i democristiani fossero ovunque, al governo centrale, al governo regionale e ai loro posti di rappresentanti

della Valle d'Aosta in Senato e alla Camera dei deputati, l'esecuzione dello Statuto non faceva un passo avanti: i democristiani di Roma facevano orecchio da mercante; i democristiani di Aosta intralciavano l'azione dei loro alleati unionisti; l'Union Valdotaïne si vide costretta a condannare la politica del governo centrale verso la Valle d'Aosta e a rompere con la D.C. La successiva alleanza con i partiti di sinistra fu una conseguenza logica della politica governativa verso la Valle d'Aosta. Questa condotta dell'Unione Valdostana, perfettamente conforme alla natura e alla funzione del Movimento, gli elettori valdostani hanno dimostrato di comprenderla e di approvarla battendo il partito governativo alle elezioni politiche del 1958 e alle elezioni regionali del 1959. Restano le elezioni comunali del 14 maggio prossimo, in occasione delle quali dobbiamo chiedere di nuovo ai valdostani di battere il partito governativo, in modo che comprenda che comprende che i valdostani vogliono il rispetto dello Statuto, l'applicazione di tutti gli articoli dello Statuto».

POTREBUJEMO STROKOVNE IZOBRAZBE

(NADALJEVANJE IZ 1. STRANI)

dela in kot taki so najslabše plačani.

Hočemo in zahtevamo šole! Ne take v katerih se skrbi samo za raznarodovanje našega naroda! Hočemo takšne šole, ki bodo pripeljale naše ljudi do stopnje drugih tehnično, znanstveno in kulturno razvitih narodov, šole ki nam bodo odprle vrata do gotovega boljšega materialnega in moralnega življenja in do gospodarskega napredka.

Profesionalna šola, ki je bila odprta pred leti v Šent Petru Slov. ob Nadiži, je dobra in pozitivna stvar, čeprav je bila postavljena s precejšnjo zakasnitvijo. Vendar se ne moremo zadovoljiti samo s tako šolo, ker vzposablja samo zidarje in mizarje.

Tehnika, znanost, v vseh porih svojega življenja, dobiva v svetu čim večji razmah, napreduje z velikimi koraki. Danes živimo v atomski dobi, prvi človek je že vzletel v vesolje. Za njim bodo šli drugi, nam odkrivali nova obzorja in celo nove svetove. Zato si upamo trditi, da je zidarska in mizarska šola, čeprav se je veselimo, za današnje razmere in za današnje čase, skoraj zastarela.

Ko so obstajali druge dobri mizarji in zidarji, smo bili mi samo slabi kmetovalci, ki so znali plesti koše in nositi gnoj na hrbtu, pastirji ki

smo znali pasti krave in ovce. Ko so drugi že popustili zidarstvo in mizarstvo ter se poprijeli bolj smelih in rentabilnih modernih poklicev, poklicev časa, so nam odprli revno mizarstvo in zidarstvo šole. Če bomo šli po tej poti naprej, bomo vedno ostali sto let za tistim razvojem, ki je doma pri naših najbližnjih narodih.

Dobrim mehanikom, elektrotehnikom, fizikom, kimikom, atomistom in drugim raznovrstnim tehnikom, bo pripadel svet bližnje prihodnosti.

Naj se ustanovijo torej, tvorstne šole za našo mladino. K tisti profesionalni šoli, ki že obstaja v Šent Petru, bi lahko dodali še mehaniko in elektrotehniko, mogoče pa še kaj drugega.

Za tiste vede pa, ki se poučujejo v višjih šolah, in ki so najbolj primerne, ki najbolj odgovarjajo današnjem času in zahtevam, naj se da naši mladini, z raznimi podporami, kot so «borse di studio» in drugo, možnost dostopa.

Če se bom naučil tistih malo meštjerjev, ki so meštjerji sedanjega časa, in tistih, ki bodo meštjerji bodočnosti, ne bomo več odgojvali, kadar nas bo kdo vprašal, kaj delamo: «Devet in devedeset meštjerjev, sto mizerji», ampak, «malo meštjerjev in polno blagostanja!»

IZIDOR PREDAN

Nekaj o čebelni matici

Prašenje matice imenujemo snubni izlet matice, da se po trotu oplodi. Mlada matica ne stavi nikake čebelne zadege, preden ni sprášena. Prašenje pa se zgodi samo v zraku. Mlada deviška rojeva matica pa se ne spráši takoj med rojenjem, temveč tretji ali četrti dan po tem, če sta vreme in pašna ugodna; pri slabem vremenu in paši pa celo šele čez 14 dni in več. Enako se zgodi tudi pri izrojenem (panj, oziroma čebelna družina, ki je dala enega ali več rojev) po odhodu zadnjega roja. Ravnokar izležena matica gre peti ali šesti dan na prašenje, če vreme dopušča. Sploh je prašenje odvisno od izleta, ta pa od vremena in pašne.

Pred prašenjem ostane osarela matica tudi pozneje nesposobna za plemenitev, torej preti panju ravno tako pogin kakor ga povzroči brezmatičnost. Zato morate takemu panju pomagati. Najprej mu odvzamete

to nerabno matico, ki jo najdete najlažje, če prekadite čebele iz panja v drug prazen panj. Zdaj šele mu dajte drugo dobro matico, ker če bi jo dali k oni, bi jo čebele gotovo umorile.

TROHNOBA SADNEGA DREVJA

Pri tej boleznj začne koža ali bolje povedano liče, tu pa tam trohněti. To so zgodi največkrat zaradi tega, ker se stara koža ni predolgo očistila od dreves, posebno pri drevesih, ki rastejo na mokrih krajih, na primer blizu gozda. Če tako kožo gladko obrežemo in pomazemo z žganim apnom ali pa s pepelnim lugom, bo drevo zopet ozdravilo.

Razpokano češnjevo lubje se ne sme s silo ostrgati z drevesno strgalo, kakor pri kruškah in jablanah. Če se češnji rani lubje, dobi smolko. Kadar strgate staro skorjo pazite, da se pri tem delu ne ranj mlade lubadi.

OMEDLEVICA ALI NEZAVEST PRI ŽIVINI

Znamenja omedlevice ali nezavesti pri živini so tale: Živali postane slabo, blato in voda se mu nehote izpravljata, davi se in včasih tudi bruha (vomita), to zadnje se pojavlja največ pri prašičih in psih. Naenkrat ga zapusti zavest, zgrudi se na tla, žila in dihanje se navidezno ustavi, oblije ga mrzel pot, žleznice kožne obledijo. Ščasoma se žival prebudi, a je še dalj časa omamljena, potrebna počitka in ne more takoj naprejš. Nezavestnemu konju je treba hitro odpreti komat, spricati vodo in kis po glavi in mu vbrizgati hladno vodo v črevo. Dalje mu je treba držati pred nosnicami salmjak (amonjak) ali jih namazati vsaj s kisom. Vzroki nezavesti so: presoparni, zatohli in prevročni hlevi, prenatrujenost zaradi dela, hud strah in velika izguba krvi.

KAN NA VINU

Če vina redno ne zalivamo in ne skrbimo, da je sod vedno poln, kadar je posoda dolgo časa načeta, ali kadar dohaja zrak skosi veho in spranje, se naredi na vinu kan. Na površju vina se napravi belkasta mrenica, katera, če ostane dalj časa na vinu, lahko zelo škoduje. Polagoma se poloti vina cik ali pa postane vlačljivo in zoprno. Najrajši se prikaže kan na šibkih vinih, ki so bolj sluznata. Če se mrenica ni preveč razvila, se odpravi kan s tem, da se skrbno doliva vino, dokler ne prekipi in se na površju ne iztrebi kan iz posode. V ta namen naj se uporablja lij z dolgo cevjo, ki naj bo na spodnjem koncu zavilana nekoliko navzgor. Kadar se kan zbere pri veliki luknji, naj se ga odpihne in potrká še nekoliko okoli veho, da se ločijo kožični deli, in te naj se vnovič odpihne, ko pridejo na površje. Če je kan že moč-

no razvit, je treba, da se pretčnino vino v dober, v žveplom dobro zakajen sod, in da se filtrira, če je to potrebno.

ZAŽVEPLAJTE PRAZNE SODE

Ko ste izpraznili sode, ne puščajte v njih drožja niti eno uro. Takoj odstranite grampo in sod dobro operite z vodo. Potem naj se sod posuši. Osušenega zažveplajte. Za žveplanje rabite 2 grama žvepla za vsak hektoliter. Toliko ga je navadno na azbestnem traku, torej je en trakec primeren za en hektoliter prostornine. Kletarsko žveplo v koleseh je ravno tako dobro. Mala kolesca vagajo 5 gramov, torej zadostuje za 2 in pol hektolitra prostornine; večja kolesca imajo v sebi 10 gramov žvepla, torej porabite eno za 5 hl. Lahko pa rabite tudi navadno žveplo, ki zgori v posebnem gorilniku za žveplo. Za vsaki hektoliter sežgite 2 grama navadnega žvepla. Potem sod zamašite.

Do trgatve pa ne bo zados samo enkratno žveplanje sode, ker se žveplo plin izgubi. Zato moramo žveplanje ponoviti vsakih 6 tednov ali vsaj 2 meseca. Če žveplo noče v sodu goret, potem je sod pokvarjen, najbrže kisel. Tak sod morate še prav posebno dobro oprati.

POREŽIMO PARKLJE

Naše krave, ovce in koze so prebile celo zimo v hlevu. Tako se jim parklji niso mogli obrabiti in zato so jim preveč zrasi. Živali z velikimi parklji nerodno stojijo, pa tudi zelo nerodno in boleče stopajo. Zaradi tega tudi nedorasle živali slabo rastejo, odrasle pa — posebno krave — se sušijo in delajo dosti manj mleka, kot bi ga morale dati. Zato je skrajni čas, da jim sedaj skrajšate parklje. Pri teletih je to nepotrebno. Teleta spuščajmo večkrat na prsto, da se razgibljejo in naučijo svežega zraka. Zrak in sonce so namreč glavni pogoji, da se bodo teleta razvila v zdrave in močne odrasle živali.

**MAL DI CUORE
MAL DI RENI
DISTURBI FEMMINILI
ESAURIMENTI**

Radensia
Acqua minerale naturale

RAPPRESENTANTE ESCLUSIVO PER IL FRIULI: DITTA MINISINI SUCC. DI E. CERA UDINE —

Dopo Taipana in Val Cornappo

Mozione del Consiglio Comunale di S. Leonardo di Cividale per l'istituzione della Regione Friuli - Venezia Giulia a statuto speciale

IL CONSIGLIO COMUNALE DI SAN LEONARDO;

Lieto che i deputati friulani abbiano presentato alla Camera dei Deputati un progetto di legge per l'attuazione della Regione a statuto speciale Friuli - Venezia Giulia, plaude alla loro iniziativa;

Ritiene che nella situazione recentemente determinatasi non possa più oltre venire procrastinata la realizzazione di un istituto previsto dalla Costituzione;

Esprime fiducia che l'Ente Regione, attuando un più largo decentramento antarchico e disponendosi nuovi notevoli mezzi finanziari, sull'esempio di quanto già realizzato dalle altre quattro regioni a statuto speciale, abbia a riuscire uno strumento efficiente di progresso di queste terre;

Afferma che la Regione, sulla linea del più largo decentramento amministrativo, deve essere attuata nello spirito della solidarietà con lo stato democratico;

Auspica che superata ogni possibile difficoltà nella unione delle popolazioni delle provincie della nostra regione, il Parlamento voglia approvare con urgenza la proposta attuazione;

Auspica infine che venga quanto prima approvata dalla Camera una legge costituzionale che riconosca giuridicamente la minoranza linguistica slovena e friulana della nostra regione, al fine di garantirle gli stessi diritti in cui godono le minoranze linguistiche della Val d'Aosta, dell'Alto Adige e della Val Gardena.

La parte finale della mozione, riguardante l'applicazione dell'art. 5 della Costituzione, è un emendamento presentato dalla minoranza scagliare. Sull'inserimento di questo emendamento nella mozione, pur ribadendo il principio del rispetto dei diritti delle minoranze linguistiche, si sono pronunciati contro il suo inserimento il socialista e un consigliere democristiano, motivando la loro posizione al fatto che la questione è ancora prematura e potrebbe provocare dissensi fra San Leonardo e le altre sei Amministrazioni comunali delle Valli del Natisone.

La mozione che riportiamo è stata approvata dal Consiglio Comunale di San Leonardo nel corso dell'ultima seduta e recentemente anche dal Consiglio Comunale di Taipana. È un sintomo confortante, è il metodo giusto con il quale va impostata la lotta per la conquista della regione Friuli-Venezia Giulia a statuto speciale.

La spinta che porterà alla realizzazione del disposto costituzionale, che da quindici anni avrebbe dovuto essere reso operante, deve infatti venire dal basso, dalle popolazioni interessate e dagli organismi rappresentativi a loro disposizione. Superando ogni divisione politica, dalle nostre Valli alla Bassa Friulana i cittadini debbono unirsi nel

comune intento di far sentire a Roma la loro voce, di far capire che l'istituzione della regione rappresenta uno strumento di sviluppo economico e di difesa dei propri diritti per le vaste possibilità legislative che l'istituto regionale offre in questi settori della vita pubblica.

Per oltre un decennio la democrazia cristiana, legata ai grandi monopoli — che nell'attuazione della regione vedono una seria minaccia alla propria libertà di movimento ed alla libertà di sfruttamento di certe zone — ed i partiti antiregionalisti perché strumenti chiaramente ed ufficialmente manovrati dalla borghesia capitalistica, ha praticamente sabotato l'istituzione dell'Ente Regione con abile gioco, che si sta però svelando progressivamente.

Per questo è necessario che la volontà popolare prenda con vigore, che la spinta salga dal basso: le masse cattoliche sinceramente regionaliste, superando i giochi di bussolotti del loro partito, debbono, per il raggiungimento di questo obiettivo di interesse generale per le popolazioni locali, unirsi con tutte le altre forze regionaliste di tutto il Friuli-Venezia Giulia, in modo che al Parlamento si intenda l'estrema urgenza di dare corso all'articolo 116 della Costituzione, di soddisfare una istanza popolare da troppo tempo disprezzata.

Per questo dicevamo che la mozione approvata unitariamente dal consiglio comunale di San Leonardo è un sintomo confortante: perché vuol dire che il problema dell'unità delle forze politiche è stato compromesso. Ciò significa che l'attuazione della Regione non è lontana.

IL MINISTRO DEI TRASPORTI SPATARO IN JUGOSLAVIA

Il Ministro dei Trasporti italiano Spataro visiterà ufficialmente la Jugoslavia nei prossimi giorni. La visita è in restituzione alla visita che il ministro dei trasporti jugoslavo Cetinić fece in Italia nel mese di novembre dello scorso anno.

Cordiale incontro a Lubiana di lavoratori ospedalieri friulani e sloveni

Una delegazione di cinquantotto lavoratori ospedalieri di Udine, alla quale si è accompagnata una rappresentanza medica dell'ospedale principale udinese capeggiata dal direttore sanitario prof. Zanuttini e composta dai dottori Feruglio, Sala, Serafini, d'Ambrogio e Fiore, è stata gradita ospite del consiglio di amministrazione e del sindacato lavoratori ospedalieri di Lubiana.

Nella circostanza è stata sottolineata la portata di questo incontro e i suoi benefici risultati. Prima del rientro a Udine della delegazione friulana, è stato concordato che la restituzione della visita avrà luogo verso la fine di maggio. Questo primo incontro fra ospedalieri friulani e sloveni ha avuto favorevoli ripercussioni ed è stato una felice pre-

Ecco il razzismo tedesco!

NIENDE PERMESSO PER ITALIANI - Ecco che cosa sta scritto su un cartello appeso all'entrata del Ristorante ed albergo Anthes, al numero 16 della Falkenstrasse, nella città di Saarbrücken (Germania occidentale).

La foto in alto mostra l'entrata con un cartello appeso, quella in basso una visione della Falkenstrasse con in primo piano lo stabile N. 16. In questo quartiere abitano molti emigranti italiani. Nei locali dove si trovano avvisi come questo gli emigranti italiani non possono entrare; se vi entrano e sono riconosciuti per tali, i camerieri hanno l'ordine di ignorarli.

Abbiamo già avuto occasione di scrivere nel numero precedente del nostro giornale, che in molte località della Germania occidentale, è possibile trovare all'entrata di certi alberghi, ristoranti o pubblici ritrovi dei cartelli che avvertono che lì i cittadini italiani non sono desiderati. In certi ambienti il divieto è esteso anche ai nordafricani, in altri limitato ai soli emigranti italiani.

La fotografia che pubblichiamo dimostra che le nostre affermazioni rispondono pienamente alla verità. La situazione che si è creata in

queste località della Germania occidentale è semplicemente vergognosa: essa dimostra che certi strati della opinione pubblica tedesca il razzismo ed il revanscismo sono tuttora vivi; verso gli emigranti italiani infatti in queste località non pochi sono coloro che ostentano un profondo disprezzo e non si lasciano sfuggire occasione per tentare d'umiliarli.

Un settimanale di lingua italiana che si pubblica a Parigi riferisce per esempio quanto segue:

«Se gli emigranti italiani entrano in un caffè e chiedono, poniamo, una birra, nessuno bada loro, nessuno risponde. Ripetono la domanda due, tre volte, alla fine, delusi e sfiduciati, umiliati, se ne escono. Non ci troviamo di fronte alle manifestazioni di razzismo vero e proprio? Per offendere ed umiliare ancor più gli emigranti italiani, vengono appellati: Badoglio, parola che indica, chiaramente e senza mezzi termini lo spirito revansquista dei tedeschi».

Di fronte a questa situazione le autorità consolari italiane non muovono un dito. Invece di difendere gli emigranti, di intervenire presso le autorità tedesche, si scagliano col dire, come è accaduto al Consolato di Stoccarda, che alle lamentele dei lavoratori i suoi funzionari risposero: «Non c'è niente da fare, qui comandano i tedeschi», oppure di fronte alle inadempienze contrattuali da parte dei datori di lavoro, dicevano agli emigranti che protestavano: «Anche voi quando incontrate una ragazza le fate mille promesse e poi, ottenuto il vostro scopo, vi rimangiate tutte le promesse, così fanno quelli che vi danno lavoro in Germania».

Odgovorni urednik:

TEDOLDI VOJMIR
Reg. Videmske sodnije št. 47
LEPOGRAFIJA G. LUCCHI - GORIZIA

Friulani e italiani!

Dopo dieci anni dalla sua uscita, voi non sapete cosa sia veramente questo giornale poiché essendo scritto in sloveno non potete leggerlo e la stampa italiana ne ha sempre falsato gli intendimenti.

Il suo scopo era ed è di dare alla minoranza linguistica slovena della provincia di Udine un foglio scritto nella propria lingua e che reclami il riconoscimento ed il rispetto dei suoi diritti, secondo il dettato dall'art. 6 della Costituzione.

Voi tutti sapete che la vita nelle nostre vallate e sulle nostre montagne è quanto mai dura. Lavorare dall'alba al tramonto, curvare la schiena sotto il peso della gerla dall'infanzia fino alla vecchiaia per guadagnarsi una fetta di polenta. E sapete che la gente della Slavia Friulana, come è laboriosa, è anche paziente e pacifica: lavora e sopporta tutto in silenzio mentre le autorità governative sembrano approfittino proprio di questo spirito pacifico per dimenticarne costantemente i bisogni.

Non lasciatevi ingannare da quella stampa che parla di con-

tinuo interessamento del Governo per i nostri bisogni e decanta grandi lavori compiuti nelle nostre vallate. Se qualche cosa si è fatto è sempre poco in confronto ai bisogni che in un secolo di cattiva amministrazione si sono accumulati.

Questo stato di cose deve cessare e ci deve essere giustizia anche per gli sloveni delle montagne del Friuli orientale.

Al tentativo di falsare i suoi scopi e porre una divisione tra slavi e friulani, Matajur risponde dedicando una pagina scritta in italiano. Così non sarà più suo compito solo quello di difendere gli interessi degli sloveni del Friuli, ma anche di stabilire un sempre maggiore legame tra loro ed i friulani che Roma munge e spella con la massima scrupolosità.

Se gli sloveni lottano per ottenere un miglior tenore di vita, è contro il malgoverno, non contro i friulani o gli italiani che si trovano nelle medesime condizioni di abbandono e di sfruttamento. La giustizia verrà per tutti quando sapranno conquistarsela, uniti e concordi.